

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ATLIEKŲ TVARKYMO ĮSTATYMO
(2002 M. LIEPOS 1 D. REDAKCIJA) 30 STRAIPSNIO 4 DALIES
ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2015 m. kovo 5 d. Nr. KT9-N5/2015

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Prano Kuconio, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Dainiaus Žalimo, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹ straipsniais, Teismo posėdyje 2015 m. vasario 5 d. rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 44/2011 pagal pareiškėjo – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą Nr. 1B-55/2011 ištirti, ar Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostata „Eksplloatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigtai bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigtai atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai“ neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 46 straipsnio 1, 3, 4 dalims.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

1. Pareiškėjas – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą, kurioje vertinamas Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimo

Nr. 2S-27 „Dėl savivaldybių sprendimų dėl funkcijų perdavimo regioniniams atliekų tvarkymo centrams atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams“ teisėtumas. Šiuo nutarimu Konkurencijos taryba pripažino, kad tam tikrų Klaipėdos, Šiaulių ir Telšių apskričių savivaldybių priimtų sprendimų ir (ar) jų pagrindu sudarytų sutarčių nuostatos, kiek jos susijusios su pavedimu komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo funkcijas vykdyti tam tikriems regioniniams atliekų tvarkymo centrams, nesudarant vienodų konkurencijos sąlygų kitiems ūkio subjektams teikti šias paslaugas, prieštaravo Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

Pareiškėjas kreipėsi į Konstitucinį Teismą abejodamas Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostatos „Eksploatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai“, kuria grindžiami Konkurencijos tarybos vertinti savivaldybių sprendimai, atitiktimi Konstitucijai.

2. Pareiškėjo – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymas grindžiamas šiais argumentais.

2.1. Ginčijamoje Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalyje buvo nustatyti du savivaldybių komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo būdai: savivaldybės galėjo pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai eksploatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą; taip pat savivaldybės galėjo organizuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimo ir plėtojimo paslaugų operatorių (atliekų tvarkytojų) atrankos konkursą, o tais atvejais, kai buvo įvedama vietinė rinkliava iš atliekų turėtojų už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą, turėjo organizuoti komunalinių atliekų tvarkymo (komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimo ir plėtojimo) paslaugų viešojo pirkimo konkursą. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijoje pažymima, kad šios alternatyvos buvo savarankiškos, todėl reikalavimas organizuoti paslaugų viešojo pirkimo konkursą, kai įvedama vietinė rinkliava, neturėjo būti taikomas tais atvejais, kai savivaldybė pasinaudodavo galimybe aptariamąs funkcijas pavesti (kaip privalomą užduotį) vykdyti savo įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai. Taigi pagal Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalį savivaldybės galėjo specialias (išimtinės) teises teikti komunalinių atliekų naudojimo ir (arba) šalinimo paslaugas suteikti vienam subjektui be jokios atrankos procedūros.

2.2. Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies turinio analizė, sisteminis viso Atliekų tvarkymo įstatymo aiškinimas, be kita ko, šiame įstatyme vartojamų sąvokų „atliekų tvarkymas“, „komunalinių atliekų tvarkymo sistema“, „atliekų tvarkytojas“ reikšmė

leidžia teigti, kad Atliekų tvarkymo įstatymo 30 straipsnio 4 dalimi buvo reguliuojama ūkinė veikla, t. y. tokia veikla, kai atliekų tvarkymo paslaugos teikiamos už atlygį. Ginčijamu teisiniu reguliavimu buvo įtvirtinta galimybė suteikti išskirtines (išimtines) teises tam tikrą ūkinę veiklą atitinkamoje atliekų tvarkymo rinkoje vykdyti vienam ūkio subjektui, o tai reiškia, kad savivaldybėms buvo suteikta galimybė iš esmės eliminuoti bet kokią konkurenciją atliekų tvarkymo sistemoje. Savivaldybė be konkurso ar kitos konkurencingos procedūros galėjo pasirinkti, kam suteikti teisę (pavesti) vykdyti atliekų tvarkymo, *inter alia* jų naudojimo ir šalinimo, ūkinę veiklą, ir taip monopolizuoti atitinkamą rinką. Tokiu teisiniu reguliavimu neįtvirtinus jokių sąžiningos konkurencijos saugiklių (pavyzdžiui, reikalavimo rengti konkursą ar kitą konkurenciją užtikrinančią procedūrą), buvo sudarytos prielaidos nepagrįstai suteikti privilegijų vienam ūkio subjektui ir diskriminuoti kitus galimus komunalinių atliekų tvarkymo rinkos dalyvius. Įtvirtinus galimybę savivaldybės įsteigtoms įmonėms, įstaigoms ar organizacijoms gauti iš savivaldybių pavedimus vykdyti ūkinę atliekų tvarkymo veiklą be konkurencijos su privačiais subjektais, šioms įmonėms buvo sudarytos kur kas palankesnės sąlygos vykdyti tokią ūkinę veiklą nei privatiems ūkio subjektams, nors tarp savivaldybių įsteigtų įmonių, įstaigų ar organizacijų ir privačių įmonių nėra tokio pobūdžio skirtumų, kuriais būtų galima pateisinti išskirtinį savivaldybių įsteigtų įmonių, įstaigų ar organizacijų teisinį statusą. Toks ūkinės veiklos teisinis reguliavimas paneigė ūkio subjektų lygiateisiškumą ir sąžiningą konkurenciją, riboja ūkinės veiklos laisvę ir iniciatyvą, suponavo nepateisinamą monopolijos kūrimąsi, taigi negalėjo tarnauti bendrai tautos gerovei kaip konstitucinei vertybei.

II

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovo Seimo Aplinkos apsaugos komiteto biuro patarėjo Dariaus Karvelio rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalis neprieštaravo Konstitucijai. Seimo atstovo pozicija grindžiama šiais argumentais.

Pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (2000 m. spalio 12 d. redakcija) 7 straipsnio 20 punktą komunalinių atliekų tvarkymo sistemų diegimas, antrinių žaliavų surinkimo bei perdirbimo organizavimas ir sąvartynų įrengimas bei eksploatavimas buvo priskirtas prie savivaldybių priskirtųjų (ribotai savarankiškųjų) funkcijų. Pagal to paties įstatymo 5 straipsnio 2 dalį savivaldybių funkcijos pagal veiklos pobūdį buvo skirstomos į viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo; viešąsias paslaugas teikia savivaldybių įsteigti paslaugų teikėjai arba pagal su savivaldybėmis sudarytas sutartis – kiti fiziniai ir juridiniai asmenys. Taigi savivaldybei nebuvo leidžiama pačiai teikti viešųjų paslaugų (įskaitant komunalinių atliekų tvarkymo sistemos priežiūrą), o šios funkcijos turėjo būti perduotos kitiems įstatyme nurodytiems asmenims. Be to,

savivaldybė perduodavo savo ar kelių savivaldybių įsteigtai bendrovei organizacinėmis, techninėmis ir teisinėmis priemonėmis eksploatuoti (naudoti) savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistemą tam, kad būtų įgyvendintos savivaldybės funkcijos, o ne tam, kad būtų užsiimama ūkine veikla ir gaunamas pelnas.

III

1. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gautos Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos pirmininko Šarūno Keserausko, Lietuvos savivaldybių asociacijos direktoriaus pavaduotojo Rimanto Čepo, Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos generalinio direktoriaus Deivido Kriaučiūno, Lietuvos Respublikos aplinkos viceministro Almanto Petkaus rašytinės nuomonės.

2. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui paaiškinimus pateikė specialistai – Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Atliekų departamento direktorė Vilma Karosienė, šio departamento Atliekų valdymo skyriaus vedėja Laura Zukė, Aplinkos ministerijos Teisės ir personalo departamento Teisės taikymo skyriaus vedėja Reda Skirkevičiūtė.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Pareiškėjas prašo ištirti, ar Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostata „Eksploatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai“ neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 46 straipsnio 1, 3, 4 dalims.

2. Minėta, kad pareiškėjas nagrinėjo administracinę bylą, kurioje vertinamas Konkurencijos tarybos nutarimo teisėtumas; šiuo nutarimu Konkurencijos taryba pripažino, kad tam tikrų savivaldybių priimtų sprendimų ir (ar) jų pagrindu sudarytų sutarčių nuostatos, kiek jos yra susijusios su komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo funkcijų pavidimu tam tikriems regioniniams atliekų tvarkymo centrams, prieštaravo Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalis, kurios nuostatą ginčija pareiškėjas, buvo išdėstyta taip:

„Eksploatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai. Savivaldybės gali organizuoti ir komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimo ir plėtojimo paslaugų operatorių (atliekų tvarkytojų) atrankos

konkursą arba, nutarusios įvesti vietinę rinkliavą iš atliekų turėtojų už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą, turi organizuoti komunalinių atliekų tvarkymo (komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimo ir plėtojimo) paslaugų viešojo pirkimo konkursą.“

Iš Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies matyti, kad komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimas apėmė *inter alia* šių atliekų tvarkymą, kuriam pagal Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 2 straipsnio „Pagrindinės šio įstatymo sąvokos“ 10 dalį priskirta atliekų surinkimo, vežimo, naudojimo ir šalinimo veikla, taip pat atliekų tvarkymo veiklos priežiūra bei atliekų šalinimo vietų priežiūra po jų uždarymo. Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalyje sąvokos „komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimo ir plėtojimo paslaugų operatoriai“ ir „atliekų tvarkytojai“ vartotos sinonimiškai.

3. Taigi, nors pareiškėjas prašo ištirti visos Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostatos „Eksploatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai“ atitikimą Konstitucijai, iš pareiškėjo prašymo ir administracinės bylos medžiagos matyti, kad šios nuostatos atitiktimi Konstitucijai pareiškėjas abejoja tiek, kiek pagal joje nustatytą teisinį reguliavimą savivaldybės galėjo pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai vykdyti komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo veiklą.

Atsižvelgdamas į tai, Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje tirs, ar Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostata „Eksploatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai“ tiek, kiek pagal joje nustatytą teisinį reguliavimą savivaldybės galėjo pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai vykdyti komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo veiklą, neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 46 straipsnio 1, 3, 4 dalims.

II

1. Seimas 1998 m. birželio 16 d. priėmė Atliekų tvarkymo įstatymą, įsigaliojusį (su tam tikromis išimtimis) 1998 m. liepos 1 d. Šiuo įstatymu nustatyti bendrieji atliekų prevencijos, apskaitos, surinkimo, rūšiavimo, saugojimo, vežimo, naudojimo, šalinimo reikalavimai, kad būtų išvengta jų neigiamo poveikio aplinkai ir žmonių sveikatai, valstybės valdymo institucijų ir kitų juridinių bei fizinių asmenų funkcijos tvarkant atliekas (1 straipsnio 1 dalis).

Atliekų tvarkymo įstatymo 4 straipsnyje „Atliekų tvarkymo organizavimas“ buvo nustatyta,

kad komunalinių atliekų tvarkymą, įskaitant jų surinkimą iš gyventojų, organizuoja savivaldybės (3 dalis), o atliekas surenkančios, rūšiuojančios, gabenančios, saugančios, naudojančios bei šalinančios įmonės turi registruotis Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka (5 dalis).

Pažymėtina, kad šiame įstatyme nebuvo nuostatų, reguliuojančių komunalinių atliekų tvarkytojų atrankos tvarką.

2. Seimas 2002 m. liepos 1 d. priėmė Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo pakeitimo įstatymą, įsigaliojusį (su tam tikromis išimtimis) 2003 m. sausio 1 d., kuriuo Atliekų tvarkymo įstatymą išdėstė nauja redakcija.

2.1. Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnyje „Komunalinių atliekų tvarkymo sistemų organizavimas“, kurio 4 dalies nuostatoje įtvirtintą teisinį reguliavimą ginčija pareiškėjas, buvo nustatyta:

„1. Savivaldybės organizuoja komunalinių atliekų tvarkymo sistemas, būtinas jų teritorijose susidarančioms komunalinėms atliekoms tvarkyti. Šiose sistemose gali būti tvarkomos visos atliekos, išskyrus atliekas įmonių, kurių gamtos išteklių naudojimo leidimuose nustatyti atliekų tvarkymo reikalavimai negali būti įvykdyti savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose.

2. Komunalinių atliekų tvarkymo sistemos turi būti organizuojamos taip, kad skatintų atliekų naudojimą ir perdirbimą.

3. Komunalinių atliekų tvarkymo sistemos turi būti organizuojamos taip, kad miestai, miesteliai ir kaimai būtų aprūpinti:

- 1) atliekų surinkimo ir išvežimo priemonėmis;
- 2) atliekų rūšiavimo jų susidarymo vietose priemonėmis. Rūšiavimo priemonėmis turi būti užtikrintas asmenims patogus antrinių žaliavų surinkimas;
- 3) atskirų komunalinių atliekų srautų – buityje susidarančių statybos ir griovimo atliekų, didžiųjų atliekų (baldų, buitinės technikos ir pan.), naudotų padangų – atskiro surinkimo priemonėmis;
- 4) buityje susidarančių pavojingų atliekų atskiro surinkimo priemonėmis.

4. Eksploatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigtai bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigtai atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai. Savivaldybės gali organizuoti ir komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimo ir plėtojimo paslaugų operatorių (atliekų tvarkytojų) atrankos konkursą arba, nutarusios įvesti vietinę rinkliavą iš atliekų turėtojų už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą, turi organizuoti komunalinių atliekų tvarkymo (komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimo ir plėtojimo) paslaugų viešojo pirkimo konkursą.

5. Įmonės, kurios verčiasi komunalinių atliekų surinkimu, įskaitant antrinių žaliavų surinkimą, šią veiklą savivaldybės teritorijoje gali vykdyti tik tuo atveju, jeigu yra sudariusios sutartis su savivaldybe.“

2.2. Pareiškėjo ginčijama Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostata „Eksploatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai“ aiškintina kartu su kitomis Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) nuostatomis.

2.2.1. Kaip minėta, iš Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies matyti, kad komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimas apėmė *inter alia* šių atliekų tvarkymą, kuriam pagal Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 2 straipsnio 10 dalį priskirta atliekų surinkimo, vežimo, naudojimo ir šalinimo veikla, taip pat atliekų tvarkymo veiklos priežiūra bei atliekų šalinimo vietų priežiūra po jų uždarymo; Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalyje sąvokos „komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimo ir plėtojimo paslaugų operatoriai“ ir „atliekų tvarkytojai“ vartotos sinonimiškai.

Pažymėtina, kad pagal Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 2 straipsnio 12 dalį atliekų tvarkytojas buvo apibrėžiamas kaip „įmonė ar kitas juridinis asmuo, kuris tvarko atliekas pagal šio Įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimus“, t. y. subjektas, kuris vykdo bet kokią atliekų tvarkymo, *inter alia* jų naudojimo ir šalinimo, veiklą.

2.2.2. Šiame kontekste pažymėtina, kad Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 2 straipsnio 16 dalyje komunalinių atliekų tvarkymo sistema apibrėžta kaip „organizacinių, techninių ir teisinių priemonių visuma, susijusi su savivaldybių funkcijų įgyvendinimu atliekų tvarkymo srityje“, o šio įstatymo 30 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta, kad „savivaldybės organizuoja komunalinių atliekų tvarkymo sistemas, būtinas jų teritorijose susidarančioms komunalinėms atliekoms tvarkyti“.

Aiškinant pareiškėjo ginčijamą Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostatą kartu su minėtomis šio įstatymo 2 straipsnio 16 dalies ir 30 straipsnio 1 dalies nuostatomis, pažymėtina, kad pagal pareiškėjo ginčijamą nuostatą savivaldybės galėjo pavesti kaip privalomą užduotį komunalinių atliekų tvarkymo veiklą vykdyti savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai. Atsižvelgiant į minėtą atliekų tvarkymo apibrėžimą pagal Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 2 straipsnio 10 dalį, toks savivaldybės pavedimas galėjo apimti komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo veiklos vykdymą.

2.2.3. Pareiškėjo ginčijama Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija)

30 straipsnio 4 dalies nuostata „Eksplloatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigtai bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigtai atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai“ susijusi su kita šios dalies nuostata: „Savivaldybės gali organizuoti ir komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimo ir plėtojimo paslaugų operatorių (atliekų tvarkytojų) atrankos konkursą arba, nutarusios įvesti vietinę rinkliavą iš atliekų turėtojų už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą, turi organizuoti komunalinių atliekų tvarkymo (komunalinių atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimo ir plėtojimo) paslaugų viešojo pirkimo konkursą.“

Iš Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalyje nustatyto teisinio reguliavimo matyti, kad šioje dalyje *inter alia* buvo nustatyti du komunalinių atliekų tvarkytojų atrankos būdai: pavedimas (kaip privalomą užduotį) vykdyti atliekų tvarkymo veiklą savivaldybės įsteigtai bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigtai atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai, taip pat atliekų tvarkytojų konkursas. Atsižvelgiant į tai, kad, kaip minėta, atliekų tvarkymui pagal Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 2 straipsnio 10 dalį priskirta *inter alia* atliekų surinkimo, vežimo, naudojimo ir šalinimo veikla, pažymėtina, kad minėti du komunalinių atliekų tvarkytojų atrankos būdai – pavedimas ir konkursas – galėjo būti taikomi atrenkant *inter alia* šių atliekų naudojimo ir šalinimo veiklą vykdančius subjektus.

Taigi, šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu aiškinant pareiškėjo ginčijamą Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostatą kartu su kitomis šio įstatymo nuostatomis, pažymėtina, kad joje buvo nustatytas vienas iš savivaldybių vykdomos komunalinių atliekų tvarkytojų, vykdančių šių atliekų naudojimo ir šalinimo veiklą, atrankos būdų – pavedimas (kaip privalomą užduotį) vykdyti šią veiklą savivaldybės įsteigtai bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigtai atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai.

3. Pareiškėjo ginčijama Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostata „Eksplloatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigtai bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigtai atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai“ aiškintina ir kitų šiai konstitucinės justicijos bylai aktualių Lietuvos Respublikos įstatymų kontekste.

3.1. Pagal Vietos savivaldos įstatymą (2000 m. spalio 12 d. redakcija) komunalinių atliekų tvarkymo sistemų diegimas, antrinių žaliavų surinkimo bei perdirbimo organizavimas ir sąvartynų įrengimas bei eksploatavimas buvo viena iš priskirtųjų (ribotai savarankiškų) savivaldybių funkcijų (7 straipsnio 20 punktą). Seimui 2008 m. rugsėjo 15 d. priėmus Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymą, kuriuo Vietos savivaldos įstatymas (2000 m. spalio 12 d. redakcija) išdėstytas nauja redakcija, ši funkcija priskirta prie savarankiškųjų (Konstitucijos ir įstatymų nustatytų (priskirtų) savivaldybių funkcijų) (Vietos savivaldos įstatymo (2008 m. rugsėjo

15 d. redakcija) 6 straipsnio 1 dalies 31 punktą).

Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Vietos savivaldos įstatymą (2000 m. spalio 12 d., 2008 m. rugsėjo 15 d. redakcijos) savivaldybių funkcijos apibrėžiamos kaip *inter alia* įstatymų savivaldybėms priskirtos viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo funkcijos (3 straipsnio 8 dalis). Taigi komunalinių atliekų tvarkymo sistemų diegimas, sąvartynų įrengimas bei eksploatavimas kaip savivaldybėms priskirta funkcija pagal Vietos savivaldos įstatymą apima ir komunalinių atliekų tvarkymo sistemų, *inter alia* atliekų tvarkymo (*inter alia* atliekų naudojimo ir šalinimo) viešųjų paslaugų teikimo, organizavimą.

3.1.1. Pagal Vietos savivaldos įstatymą (2000 m. spalio 12 d., 2008 m. rugsėjo 15 d. redakcijos) savivaldybė yra atsakinga už viešųjų paslaugų teikimą gyventojams (atitinkamai 10 straipsnio 1 dalis, 8 straipsnio 1 dalis); ji privalo užtikrinti, kad viešosiomis paslaugomis galėtų naudotis visi savivaldybės gyventojai ir kad šios paslaugos būtų teikiamos nuolat (atitinkamai 10 straipsnio 7 dalis, 8 straipsnio 3 dalis); savivaldybės steigia naujus viešųjų paslaugų teikėjus tik tais atvejais, kai kiti teikėjai viešųjų paslaugų neteikia arba negali jų teikti gyventojams ekonomiškai ir geros kokybės (atitinkamai 10 straipsnio 5 dalis, 9 straipsnio 2 dalis). Paminėtina, jog Vietos savivaldos įstatymo (2000 m. spalio 12 d. redakcija) 5 straipsnio 2 dalyje buvo nustatyta, kad viešąsias paslaugas teikia savivaldybių įsteigti paslaugų teikėjai arba pagal sudarytas sutartis – kiti fiziniai ar juridiniai asmenys; ši nuostata buvo papildyta reikalavimu kitus fizinius ar juridinius asmenis pasirinkti viešai (Vietos savivaldos įstatymo (2000 m. spalio 12 d. redakcija) 5 straipsnio 2 dalis (2003 m. sausio 28 d. redakcija)). Nuostata, kad viešąsias paslaugas teikia savivaldybių įsteigti paslaugų teikėjai arba pagal sudarytas sutartis – kiti viešai pasirenkami fiziniai ar juridiniai asmenys, yra įtvirtinta ir Vietos savivaldos įstatymo (2008 m. rugsėjo 15 d. redakcija) 5 straipsnio 2 dalyje.

3.1.2. Pažymėtina, kad Vietos savivaldos įstatyme (2000 m. spalio 12 d., 2008 m. rugsėjo 15 d. redakcijos) kaip vienas iš vietos savivaldos principų įtvirtintas savivaldybės veiklos ir savivaldybės institucijų priimamų sprendimų teisėtumo principas, pagal kurį „savivaldybės institucijų ir kitų savivaldybės viešojo administravimo subjektų veikla bei visais jų veiklos klausimais priimti sprendimai turi atitikti įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimus“ (atitinkamai 4 straipsnio 8 punktas, 4 straipsnio 6 punktas).

3.1.3. Apibendrinant Vietos savivaldos įstatyme (2000 m. spalio 12 d., 2008 m. rugsėjo 15 d. redakcijos) įtvirtintą teisinį reguliavimą šiai konstitucinės justicijos bylai aktualių aspektu, pažymėtina, kad:

– savivaldybė yra atsakinga *inter alia* už tai, kad atliekų tvarkymo (*inter alia* atliekų naudojimo ir šalinimo) viešosios paslaugos būtų teikiamos nuolat, geros kokybės ir būtų prieinamos;

– atliekų tvarkymo (*inter alia* atliekų naudojimo ir šalinimo) viešąsias paslaugas turi teikti esami paslaugų teikėjai (savivaldybių įsteigti arba kiti); naujus šių paslaugų teikėjus savivaldybė gali steigti tik tais atvejais, kai nėra kitų šių paslaugų teikėjų arba jie negali gyventojams teikti šių paslaugų ekonomiškai ir geros kokybės;

– priimdamos sprendimus, kuriais įgyvendinamos jų funkcijos, *inter alia* komunalinių atliekų tvarkymo (*inter alia* atliekų naudojimo ir šalinimo) srityje, savivaldybės privalo paisyti teisėtumo principo, t. y. vadovautis įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimais; šiais reikalavimais savivaldybės privalo vadovautis *inter alia* atrinkdamos atliekų naudojimo ir šalinimo viešųjų paslaugų teikėjus.

3.2. Šiame kontekste reikšmingas Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas, priimtas 1999 m. kovo 23 d. Šio įstatymo tikslas yra saugoti sąžiningos konkurencijos laisvę Lietuvos Respublikoje (1 straipsnio 1 dalis).

3.2.1. Konkurencijos įstatymo (1999 m. kovo 23 d. redakcija) 4 straipsnyje „Valstybės valdymo ir savivaldos institucijų pareiga užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę“ buvo nustatyta, kad valstybės valdymo ir savivaldos institucijos, vykdydamos pavestus uždavinius, susijusius su ūkinės veiklos reguliavimu Lietuvos Respublikoje, privalo užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę (1 dalis); šioms institucijoms draudžiama priimti teisės aktus arba kitus sprendimus, kurie teikia privilegijas arba diskriminuoja atskirus ūkio subjektus ar jų grupes ir dėl kurių atsiranda ar gali atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje konkuruojantiems ūkio subjektams, išskyrus atvejus, kai skirtingų konkurencijos sąlygų neįmanoma išvengti vykdant Lietuvos Respublikos įstatymų reikalavimus (2 dalis).

Paminėtina, kad Konkurencijos įstatymo 4 straipsnis buvo pakeistas Seimo 2009 m. balandžio 9 d. priimtu Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 1, 3, 4, 10, 13, 14, 19, 20, 23, 24, 26, 28, 29, 30, 31, 40, 41, 42, 43, 44, 49 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo 3 straipsniu, sąvoką „valstybės valdymo ir savivaldos institucijos“ pakeičiant sąvoka „viešojo administravimo subjektai“, tačiau pareigos užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę turinys nepakito. Tokia pati viešojo administravimo subjektų (*inter alia* savivaldybių institucijų) pareiga yra įtvirtinta ir Seimo 2012 m. kovo 22 d. priimto Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pakeitimo įstatymu nauja redakcija išdėstyto Konkurencijos įstatymo 4 straipsnyje.

3.2.2. Kaip minėta, pareiškėjo ginčijamoje Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostatoje buvo nustatytas vienas iš savivaldybių vykdomos komunalinių atliekų tvarkytojų, vykdančių šių atliekų naudojimo ir šalinimo veiklą, atrankos būdų – pavedimas (kaip privalomą užduotį) vykdyti šią veiklą savivaldybės įsteigtai bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigtai atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai.

Aiškinant šią nuostatą kartu su Konkurencijos įstatymo (1999 m. kovo 23 d., 2012 m. kovo

22 d. redakcijos) 4 straipsnyje nustatyta teisiniu reguliavimu, pažymėtina, kad savivaldybės, priimdamos sprendimus pavesti (kaip privalomą užduotį) vykdyti komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo veiklą savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai, privalėjo įvertinti tokių sprendimų įtaką sąžiningai konkurencijai ir *inter alia* nepriimti sprendimų, kuriais teikiamos privilegijos arba diskriminuojami atskiri komunalinių atliekų tvarkymo rinkoje veikiantys ūkio subjektai ar jų grupės ir dėl kurių atsiranda arba gali atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje konkuruojantiems ūkio subjektams.

4. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu apibendrinant pareiškėjo ginčijamą Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostatoje „Eksplloatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai“ įtvirtintą teisinį reguliavimą, aiškinamą kartu su kitomis Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija), Vietos savivaldos įstatymo (2000 m. spalio 12 d., 2008 m. rugsėjo 15 d. redakcijos), Konkurencijos įstatymo (1999 m. kovo 23 d., 2012 m. kovo 22 d. redakcijos) nuostatomis, pažymėtina, kad:

– pareiškėjo ginčijamoje Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostatoje buvo nustatytas vienas iš savivaldybių vykdomos komunalinių atliekų tvarkytojų, teikiančių šių atliekų naudojimo ir šalinimo paslaugas, atrankos būdų – pavedimas (kaip privalomą užduotį) vykdyti šią veiklą savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai; kitas šių paslaugų teikėjų atrankos būdas – konkursas;

– savivaldybės, pasirinkdamos komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo paslaugų teikėjų atrankos būdą, turėjo vadovautis įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimais, *inter alia* privalėjo užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę, atliekų naudojimo ir šalinimo viešųjų paslaugų teikimo nepertraukiamumą, gerą kokybę ir prieinamumą;

– pavedimas (kaip privalomą užduotį) vykdyti komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo veiklą savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai buvo galimas tik tokiu atveju, kai tokiu pavedimu šiai bendrovei, įstaigai, įmonei ar organizacijai neteikta privilegijų, nediskriminuoti kiti šioje rinkoje veikiantys ūkio subjektai, užtikrintas atliekų naudojimo ir šalinimo viešųjų paslaugų teikimo nepertraukiamumas, gera kokybė ir prieinamumas.

5. Seimas 2012 m. balandžio 19 d. priėmė Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 2, 4, 25, 27, 28, 30, 31, 35 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Įstatymo papildymo 30¹, 30² straipsniais įstatymą, kuris įsigaliojo (išskyrus jo 11 straipsnyje nustatytas išimtis) 2012 m.

gruodžio 31 d.

Šio įstatymo 6 straipsniu buvo pakeistas Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnis, kurio 4 dalies nuostatą ginčija pareiškėjas, o teisinis reguliavimas, kuriuo nustatoma komunalinių atliekų tvarkymo paslaugą teikiančių atliekų tvarkytojų atrankos tvarka, įtvirtintas Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio „Komunalinių atliekų tvarkymo sistemų organizavimas ir jų funkcionavimo užtikrinimas“ (2012 m. balandžio 19 d. redakcija) 11 dalyje: „savivaldybė ar savivaldybės pavedimu komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratorius atranka komunalinių atliekų tvarkymo paslaugą teikiančius atliekų tvarkytojus įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka“.

Palyginus Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytu Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio (2012 m. balandžio 19 d. redakcija) 11 dalyje, pareiškėjo ginčijamu aspektu pažymėtina, kad Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio (2012 m. balandžio 19 d. redakcija) 11 dalyje nebėra *expressis verbis* nustatyta būdų, kaip savivaldybė gali atrinkti šią paslaugą teikiančius atliekų tvarkytojus, o yra įtvirtinta blanketinė norma, pagal kurią savivaldybė ar savivaldybės pavedimu komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratorius įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka atranka komunalinių atliekų tvarkymo paslaugą teikiančius atliekų tvarkytojus.

Pažymėtina ir tai, kad Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio (2012 m. balandžio 19 d. redakcija) 11 dalyje įtvirtintas teisinis reguliavimas nėra tyrimo dalykas šioje konstitucinės justicijos byloje.

III

1. Pagal Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 2 straipsnį Europos Sąjungos teisės normos yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis.

Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualios Europos Sąjungos teisės nuostatos, įtvirtinančios konkurencijos taisykles.

2. Europos Sąjungos sutarties (toliau – ES sutartis) 3 straipsnio 3 dalyje nustatyta: „Sąjunga sukuria vidaus rinką. Ji siekia Europos, kurioje vystymasis būtų tvarus, pagrįstas subalansuotu ekonomikos augimu ir stabiliomis kainomis, didelio konkurencingumo socialine rinkos ekonomika, kuria siekiama visiško užimtumo ir socialinės pažangos, bei aukšto lygio aplinkos apsauga ir aplinkos kokybės gerinimu. Ji skatina mokslo ir technikos pažangą.“ Pagal prie ES sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) pridėtą Protokolą Nr. 27 dėl vidaus rinkos ir konkurencijos vidaus rinka apima sistemą, užtikrinančią, kad nebūtų iškreipta konkurencija. Taigi konkurencijos apsauga yra neatsiejama nuo Europos Sąjungos tikslų.

3. Pagrindinės Europos Sąjungos konkurencijos taisyklės yra įtvirtintos SESV, *inter alia* jos 101–109 straipsniuose (pavyzdžiui, taisyklės, susijusios su įmonių draudžiamais susitarimais, jų piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi ir valstybės pagalba).

3.1. Pagal SESV 106 straipsnio 1 dalį, reguliuojant su valstybės įmonėmis ar įmonėmis, kurioms valstybė suteikia specialias ar išimtines teises, susijusius klausimus, valstybėms narėms yra draudžiama priimti naujus ar palikti galiojančius teisės aktus, kurie prieštarauja Sutarčių (ES sutarties ar SESV) nuostatomis, ypač SESV 18 straipsniui, kuriame įtvirtintas diskriminacijos dėl pilietybės draudimas, ir 101–109 straipsniams, kuriuose įtvirtintos konkurencijos taisyklės.

SESV 106 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad įmonėms, kurioms yra patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas, arba pajamų gaunančioms monopolinėms įmonėms Sutartyse nustatytos taisyklės, ypač konkurencijos taisyklės, yra taikomos, jei jų taikymas nei teisiškai, nei faktiškai netrukdo atlikti joms patiktų specialių uždavinių.

SESV 106 straipsnio nuostatos yra susijusios su SESV 14 straipsniu, pagal kurį Sąjunga ir valstybės narės, nepažeisdamos ES sutarties 4 straipsnio ir šios Sutarties 93, 106 ir 107 straipsnių ir atsižvelgdamos į tai, kokią vietą tarp Sąjungos bendrųjų vertybių užima bendrus ekonominius interesus tenkinančios paslaugos ir koks yra jų vaidmuo skatinant socialinę ir teritorinę sanglaudą, pagal savo atitinkamus įgaliojimus ir Sutarčių taikymo sritį rūpinasi, kad tokios paslaugos būtų pagrįstos principais ir sąlygomis, ypač ekonominėmis ir finansinėmis, kurios leistų joms atlikti savo užduotis.

3.2. Šiame kontekste paminėtina, kad pagal prie ES sutarties ir SESV pridėtą Protokolą Nr. 26 dėl bendrus interesus tenkinančių paslaugų bendros Sąjungos vertybės, susijusios su bendrus ekonominius interesus tenkinančiomis paslaugomis, visų pirma apima: svarbų nacionalinių, regioninių ir vietos valdžios institucijų vaidmenį ir didelę veiksmų laisvę teikiant, pavedant teikti ar organizuojant kuo labiau vartotojų poreikius atitinkančias bendrus ekonominius interesus tenkinančias paslaugas; bendrus ekonominius interesus tenkinančių paslaugų įvairovę ir vartotojų poreikių bei prioritetų skirtumus dėl skirtingos geografinės, socialinės ar kultūrinės padėties; aukštą kokybę, saugos ir prieinamumo lygį, lygias galimybes ir visuotinio prieinamumo bei vartotojų teisių propagavimą (1 straipsnis).

Paminėtina ir tai, kad pagal 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje 70 konstatuojamąją dalį paslaugos gali būti laikomos bendrų ekonominių interesų paslaugomis tik tuo atveju, jeigu teikėjas jas teikia vykdydamas specialią, su visuomenės interesais susijusią užduotį, kurią atlikti jam pavedė valstybė narė; užduotis turėtų būti pavedama vienu ar keliais aktais, kurių formą nustato atitinkama valstybė narė ir kuriuose turėtų būti nurodytas tikslus specialios užduoties pobūdis. Pagal šios direktyvos 17 straipsnį atliekų tvarkymas gali būti priskirtas prie bendrų ekonominių interesų paslaugų.

4. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktuali ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija, susijusi su konkurencijos taisyklių taikymu bendrų ekonominių interesų paslaugų sričiai.

4.1. Teisingumo Teismas yra konstatavęs, kad atliekų tvarkymas gali būti laikomas bendrus ekonominius interesus tenkinančios paslaugos objektu (2000 m. gegužės 23 d. sprendimas byloje C-209/98 *Entreprenørforeningens Affalds/Miljøsektion (FFAD) prieš Københavns Kommune*).

Teisingumo Teismo jurisprudencijoje SESV 106 straipsnio 2 dalies nuostata aiškinama kaip reiškianti, kad valstybėms narėms leidžiama suteikti įmonėms, kurioms jos patiki teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas, išimtinės teises, kurios gali trukdyti taikyti Sutarties nuostatas konkurencijos srityje, jeigu konkurencijos apribojimai ar net visiškas konkurencijos pašalinimas kitų ūkio subjektų atžvilgiu yra būtinas siekiant užtikrinti įmonių, kurioms suteiktos išimtinės teisės, specialių uždavinių atlikimą (1993 m. gegužės 19 d. sprendimo byloje C-320/91 *Baudžiamoji byla prieš Paul Corbeau* 14 punktas, 2008 m. liepos 1 d. sprendimo byloje C-49/07 *Motosykletistiki Omospondia Ellados NPID (MOTOE) prieš Elliniko Dimosio* 44 punktas). Todėl reikia nustatyti mastą, kuriuo konkurencijos apribojimas ar net visiškas pašalinimas yra būtinas siekiant užtikrinti išimtinių teisių turėtojo galimybę vykdyti bendros ekonominės svarbos užduotį ekonomiškai priimtinomis sąlygomis (1993 m. gegužės 19 d. sprendimo byloje C-320/91 *Paul Corbeau* 16 punktas). SESV 106 straipsnio 2 dalies taikymo sąlygoms įvykdyti nebūtina, kad būtų kilusi grėsmė įmonėms, kuriai patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugą, finansinei pusiausvyrai ar ekonominiam gyvybingumui; pakanka, kad, neturėdama ginčijamų išimtinių teisių, įmonė negalėtų vykdyti jai pavestų specialių uždavimų, apibrėžtų pagal jai nustatytus įpareigojimus ir apribojimus, arba kad šias teises būtų būtina išlaikyti tam, kad jų turėtojas galėtų vykdyti bendros ekonominės svarbos užduotis, kurios jam buvo pavestos, ekonomiškai priimtinomis sąlygomis (2011 m. kovo 3 d. sprendimo byloje C-437/09 *AG2R Prévoyance prieš Beaudout Père et Fils SARL*, 76 punktas).

4.2. Paminėtina, jog Teisingumo Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad perkančiosios organizacijos, be kita ko, privalo laikytis Europos Sąjungos pirminės teisės nuostatų (*inter alia* buvusios Europos bendrijos steigimo sutarties 43 ir 49 straipsnių) dėl įsisteigimo laisvės ribojimų ir laisvės teikti paslaugas apribojimų draudimo, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo dėl pilietybės principų, taip pat iš jų išplaukiančios skaidrumo pareigos. Tačiau šios taisyklės ir jomis konkrečiai išreikšti bendrieji principai netaikomi, jeigu vietos valdžios institucija, kuri yra perkančioji organizacija, kontroliuoja subjektą, su kuriuo pasirašoma sutartis, analogiškai kaip savo tarnybas ir jeigu šis subjektas didžiąją dalį savo veiklos vykdo kartu su valdžios institucija ar institucijomis, kuriai jis priklauso (2009 m. rugsėjo 10 d. sprendimas byloje C-573/07 *Sea Srl prieš Comune di Ponte Nossola*).

Abi šios sąlygos turi būti aiškinamos siaurai, ir tas, kas nori jomis pasiremti, turi įrodyti, jog iš tikrųjų yra išimtinių aplinkybių, leidžiančių nukrypti nuo galiojančių taisyklių (2006 m. balandžio 6 d. sprendimo byloje C-410/04 *Associazione Nazionale Autotrasporto Viaggiatori (ANAV) prieš Comune di Bari ir AMTAB Servizio SpA* 26 punktas, 2005 m. spalio 13 d. sprendimo byloje C-458/03 *Parking Brixen GmbH prieš Gemeinde Brixen ir Stadtwerke Brixen AG* 63 punktas). Ši Sąjungos teisės normų taikymo išimtis, kai tenkinamos minėtos „analogiškos kontrolės“ vykdymo sąlygos, taikoma ir paslaugų koncesijai, ir viešajam paslaugų pirkimui (2012 m. lapkričio 29 d. sprendimo sujungtose bylose C-182/11 ir C-183/11 *Econord SpA prieš Comune di Cagno ir Comune di Varese ir Comune di Solbiate ir Comune di Varese* 26 punktas).

5. Apibendrinant Europos Sąjungos teisinį reguliavimą šiai konstitucinės justicijos bylai aktuali aspektu, pažymėtina, kad:

- konkurencijos taisyklės taikomos ir įmonėms, kurioms yra patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas, jei šių taisyklių taikymas nei teisiškai, nei faktiškai netrukdo atlikti joms patiktų specialių uždavinių;

- atliekų tvarkymo paslaugos gali būti priskirtos prie bendros ekonominės svarbos paslaugų;

- tais atvejais, kai atliekų tvarkymo paslaugą valstybės narės priskiria prie bendrus ekonominius interesus tenkinančių paslaugų, valstybių narių institucijos turi plačią diskreciją organizuoti šių paslaugų teikimą, kad būtų užtikrintas *inter alia* aukštas šių paslaugų kokybės, saugos ir prieinamumo lygis;

- suteikti išimtinės teisės bendros ekonominės svarbos paslaugas teikiančioms įmonėms galima tik tuo atveju, kai suteikus tokias teises apriboti konkurenciją ar net visiškai ją pašalinti yra būtina dėl to, kad būtų įmanoma šias paslaugas teikti ekonomiškai priimtinais sąlygomis;

- konkurencijos principų, įsisteigimo ir paslaugų teikimo laisvės išimtys, *inter alia* taikomos bendrus ekonominius interesus tenkinančių paslaugų teikimo srityje ir sudarant sutartis tarp valstybės institucijų ir jų kontroliuojamų subjektų, turi būti aiškinamos siaurai.

Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Europos Sąjungos teisę nedraudžiama valstybėms narėms nustatyti konkurencijos teisės požiūriu griežtesnių taisyklių, užtikrinančių didesnę apsaugą nuo priešingų konkurencijai veikų.

6. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtina ir Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) jurisprudencija, kuri, kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, svarbi ir Lietuvos teisės aiškinimui bei taikymui. EŽTT 2012 m. sausio 10 d. sprendime byloje *Di Sarno ir kiti prieš Italiją* (peticijos Nr. 30765/08) yra konstatavęs, kad atliekų surinkimas, apdorojimas ir šalinimas yra pavojinga ūkinė veikla; todėl šioje srityje valstybė turi pozityvią pareigą imtis pagrįstų ir tinkamų priemonių, kad būtų apsaugota Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 8 straipsnyje įtvirtinta teisė į privataus

gyvenimo gerbimą ir būsto neliečiamybę ir apskritai teisę gyventi saugioje ir sveikoje aplinkoje. Šiame sprendime EŽTT taip pat pažymėjo, jog tai, kad Italijos valdžios institucijos tam tikrą atliekų tvarkymo veiklą perdavė vykdyti privačioms įmonėms, nereiškia, jog jos yra atleidžiamos nuo pareigos vykdyti įsipareigojimus pagal Konvencijos 8 straipsnį. Iš šio EŽTT sprendimo taip pat matyti, kad valstybė, nors ir turi plačią vertinimo laisvę reguliuodama atliekų tvarkymą, pagal Konvencijos 8 straipsnį privalo vykdyti pozityvią pareigą tinkamai reguliuoti ir organizuoti šią veiklą, siekdama apsaugoti žmonių sveikatą ir gerovę.

IV

1. Šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijama Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostatos „Eksplloatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai“ atitiktis Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 46 straipsnio 1, 3, 4 dalims.

2. Konstitucijos 46 straipsnyje nustatyta:

„Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva.

Valstybė remia visuomenei naudingas ūkines pastangas ir iniciatyvą.

Valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei.

Įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką, saugo sąžiningos konkurencijos laisvę.

Valstybė gina vartotojo interesus.“

Kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijos 46 straipsnyje įtvirtinti principai sudaro vieną visumą – šalies ūkio konstitucinį pagrindą, todėl visų šio straipsnio dalių nuostatos yra tarpusavyje susijusios ir viena kitą papildo; tarp jose įtvirtintų principų yra pusiausvyra, kiekvienas jų aiškintinas nepaneigiant kitų, o pažeidus kurioje nors vienoje straipsnio dalyje esančią teisės normą yra pažeidžiamos ar sudaromos prielaidos pažeisti ir kitose šio straipsnio dalyse išdėstytas teisės normas. Konstitucinio Teismo aktuose (*inter alia* 2008 m. kovo 5 d., 2009 m. balandžio 29 d., 2010 m. rugsėjo 29 d., 2011 m. sausio 6 d., 2015 m. sausio 15 d. nutarimuose) plačiai išdėstyta oficialioji konstitucinė doktrina, kuria atskleidžiamas Konstitucijos 46 straipsnio nuostatų turinys.

2.1. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva suponuoja *inter alia* sutarčių sudarymo laisvę, sąžiningos konkurencijos laisvę, ūkio subjektų lygiateisiškumą ir kt.; jos neatsiejamos nuo galimybės asmeniui, norinčiam užsiimti ūkine veikla arba, priešingai, ja nebeužsiimti, be dirbtinių kliūčių patekti į rinką ir iš jos pasitraukti (2006 m. gegužės 31 d., 2009 m. kovo 2 d., 2009 m. balandžio 29 d., 2015 m. sausio 15 d. nutarimai).

2.2. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad ūkinės veiklos laisvė nėra absoliuti, asmuo ja naudojasi laikydamasis tam tikrų privalomų reikalavimų, apribojimų; nustatomais apribojimais neleistina paneigti tokias esmines ūkinės veiklos laisvės nuostatas kaip ūkinės veiklos subjektų lygiateisiškumas, sąžininga konkurencija; valstybė, reguliuodama ūkinę veiklą, turi laikytis asmens ir visuomenės interesų derinimo principo, užtikrinti ir privataus asmens (ūkinės veiklos subjekto), ir visuomenės interesus, siekti ne atskirų asmenų gerovės, bet būtent bendros tautos gerovės, kuri neturi būti priešpriešinama paties ūkio subjekto, kurio veikla yra reguliuojama, taip pat asmenų, įsteigusių, valdančių tą ūkio subjektą arba kitaip su juo susijusių, gerovei, jų teisėms ir teisėtiems interesams; ūkinės veiklos tarnavimu tautos gerovei negalima grįžti ar pateisinti tokio jos reguliavimo, kuriuo tam tikro ūkio subjekto teisės ir teisėti interesai ribojami daugiau, nei būtina viešajam interesui užtikrinti, ūkio subjektams būtų sudarytos nepalankios, nevienodos ūkininkavimo sąlygos, varžoma jų iniciatyva, nesudaroma galimybių jai reikštis (*inter alia* 2002 m. balandžio 9 d., 2009 m. kovo 2 d., 2010 m. rugsėjo 29 d., 2015 m. sausio 15 d. nutarimai).

2.3. Sąžiningos konkurencijos apsauga yra pagrindinis būdas užtikrinti asmens ir visuomenės interesų darną reguliuojant ūkinę veiklą, sukurti ūkio, kaip sistemos, savireguliaciją, skatinančią optimaliai paskirstyti ekonominius išteklius, veiksmingai juos panaudoti, didinti ekonominį augimą ir kelti vartotojų gerovę; nuostata, kad įstatymas saugo sąžiningos konkurencijos laisvę, reiškia įpareigojimą įstatymų leidėjui įstatymais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad nebūtų monopolizuojama gamyba ir rinka, būtų užtikrinta sąžiningos konkurencijos laisvė ir būtų numatytos priemonės ir būdai jai apsaugoti; konstitucinė sąžiningos konkurencijos apsaugos garantija suponuoja draudimą ūkinę veiklą reguliuojančioms valstybės valdžios, savivaldybių institucijoms priimti sprendimus, kuriais yra ar gali būti iškreipiama sąžininga konkurencija, ir įpareigoja valstybės valdžios, savivaldybių institucijas teisinėmis priemonėmis užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę (Konstitucinio Teismo 2008 m. kovo 5 d., 2009 m. kovo 2 d., 2009 m. balandžio 29 d., 2015 m. sausio 15 d. nutarimai).

2.4. Pagal Konstituciją valstybė, reguliuodama ūkinę veiklą, privalo paisyti konstitucinio ūkio subjektų lygiateisiškumo reikalavimo, tiesiogiai susijusio su Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintu visų asmenų lygiateisiškumo principu; antraip ūkinės veiklos teisinio reguliavimo nebūtų galima laikyti tarnaujančiu bendrai tautos gerovei (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. gegužės 31 d., 2009 m. kovo 2 d., 2013 m. gegužės 24 d., 2015 m. sausio 15 d. nutarimai).

3. Konstitucijos 46 straipsnio nuostatų turinys aiškintinas sistemiškai, viso konstitucinio reguliavimo kontekste; konstitucinės vertybės, kuriomis grindžiamas šalies ūkis, yra glaudžiai susijusios su kitomis konstitucinėmis vertybėmis (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas). Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalies nuostata, jog valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip,

kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, aiškintina *inter alia* kartu su Konstitucijos 53 straipsnio 1 dalimi, kurioje nustatyta, kad valstybė rūpinasi žmonių sveikata, 53 straipsnio 3 dalimi, pagal kurią valstybė ir kiekvienas asmuo privalo saugoti aplinką nuo kenksmingų poveikių. Šiame kontekste pažymėtinas ir Konstitucijos 54 straipsnis, kuriame nustatyta: „Valstybė rūpinasi natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūri, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos ištekliai“ (1 dalis); „Įstatymu draudžiama niokoti žemę, jos gelmes, vandenį, teršti vandenį ir orą, daryti radiacinį poveikį aplinkai bei skurdinti augaliją ir gyvūniją“ (2 dalis).

Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad aplinkos apsauga yra valstybės bei kiekvieno gyventojų rūpestis ir pareiga, viešieji ir privatieji interesai turi būti skirti aplinkos kokybei gerinti (2005 m. gegužės 13 d., 2009 m. birželio 22 d., 2011 m. sausio 31 d. nutarimai).

Taigi pagal Konstituciją, *inter alia* valstybės rūpinimosi žmonių sveikata principą, natūralios gamtinės aplinkos apsaugos, aplinkos apsaugos nuo kenksmingų poveikių imperatyvus, atliekų tvarkymo užtikrinimas laikytinas viešuoju interesu, valstybės ir savivaldybių priederme. Pažymėtina, kad, kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, viešasis interesas yra dinamiškas, kintantis (2005 m. liepos 8 d., 2006 m. rugsėjo 21 d., 2007 m. gegužės 15 d., 2011 m. sausio 6 d. nutarimai), dėl to valstybė gali, o tam tikrais atvejais ir turi, keisti (plėsti, siaurinti arba kitaip koreguoti) ūkinės veiklos reguliavimą (2008 m. birželio 30 d., 2011 m. sausio 6 d. nutarimai).

4. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad įstatymų leidėjas, reguliuodamas ūkinę veiklą atliekų tvarkymo srityje, kai kurias šios veiklos organizavimo funkcijas gali, o kai kuriais atvejais ir turi, perduoti savivaldybėms.

Pagal Konstituciją savivaldybių funkcijos gali būti nustatytos tik įstatymu; nė viena iš savivaldybėms priskirtų funkcijų nereiškia absoliutaus savivaldybių savarankiškumo atitinkamoje srityje (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d., 2005 m. liepos 8 d., 2008 m. kovo 5 d., 2015 m. sausio 15 d. nutarimai); vykdydamos priskirtas funkcijas, savivaldybės turi paisyti Konstitucijos ir įstatymų (2008 m. kovo 5 d., 2015 m. sausio 15 d. nutarimai).

Šiame kontekste pažymėtina ir Konstitucijos 120 straipsnio 2 dalis, kurioje nustatyta, kad savivaldybės pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai. Taigi pagal Konstituciją savivaldybės, laisvai ir savarankiškai veikiančios pagal ūkinę veiklą (*inter alia* atliekų tvarkymą) reguliuojančių įstatymų apibrėžtą kompetenciją, yra saistomos šalies ūkio konstitucinį pagrindą sudarančių principų ir kitų konstitucinių imperatyvų.

5. Minėta, kad Konstitucijos 46 straipsnyje įtvirtinti principai sudaro vieną visumą – šalies ūkio konstitucinį pagrindą; konstitucinės vertybės, kuriomis grindžiamas šalies ūkis, yra glaudžiai susijusios su kitomis konstitucinėmis vertybėmis. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad Konstitucijos

46 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta valstybės pareiga reguliuoti ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, suponuoja reikalavimą įstatymų leidėjui, reguliuojant ūkinę veiklą (*inter alia* atliekų tvarkymo srityje), derinti įvairias konstitucines vertybes, *inter alia* saugomas pagal Konstitucijos 29, 46, 53, 54 straipsnius: asmens ūkinės veiklos laisvę ir iniciatyvą, sąžiningos konkurencijos laisvę, vartotojų interesų apsaugą, ūkinės veiklos subjektų lygiateisiškumą, žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugą.

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad įstatymų leidėjas, reguliuodamas su atliekų tvarkymu susijusius santykius ir perdavęs tam tikras atliekų tvarkymo organizavimo funkcijas savivaldybėms, pagal Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalį privalo šią veiklą reguliuoti taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, – *inter alia* turi paisyti iš Konstitucijos 46 straipsnio kylančių imperatyvų, *inter alia* jame įtvirtintų asmens ūkinės veiklos laisvės ir iniciatyvos laidavimo, sąžiningos konkurencijos ir vartotojų teisių apsaugos reikalavimų, taip pat 29 straipsnyje įtvirtinto asmenų lygiateisiškumo imperatyvo, 53 ir 54 straipsniuose įtvirtintų žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugos imperatyvų. Paisydamas šių konstitucinių imperatyvų, įstatymų leidėjas privalo nustatyti tokį atliekų tvarkymo organizavimo teisinį reguliavimą, kad savivaldybės šioje srityje užtikrintų sąžiningos konkurencijos laisvę (*inter alia* kad atliekų tvarkymo rinka nebūtų monopolizuota, nebūtų paneigtas šios rinkos dalyvių lygiateisiškumas), taip pat vartotojų teisių, žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugą (*inter alia* kad būtų užtikrintas atliekų tvarkymo paslaugų prieinamumas, teikimo nepertraukiamumas ir gera kokybė).

V

Dėl Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostatos atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 46 straipsnio 1, 3, 4 dalims

1. Šioje konstitucinės justicijos byloje tirama Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostatos „Eksplloatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistema savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigtai bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigtai atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai“ tiek, kiek pagal joje nustatytą teisinį reguliavimą savivaldybės galėjo pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigtai bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigtai atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai vykdyti komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo veiklą, atitiktis Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 46 straipsnio 1, 3, 4 dalims.

Kaip minėta, pareiškėjo abejonės dėl ginčijamos nuostatos konstitucingumo grindžiamos tuo, kad ja buvo įtvirtinta galimybė suteikti išskirtines (išimtinės) teises tam tikrą ūkinę veiklą atitinkamoje atliekų tvarkymo rinkoje vykdyti vienam ūkio subjektui, savivaldybėms buvo suteikta galimybė iš esmės pašalinti bet kokią konkurenciją atliekų tvarkymo sistemoje, nepagrįstai suteikti privilegijų vienam ūkio subjektui ir diskriminuoti kitus galimus komunalinių atliekų tvarkymo

rinkos dalyvius; pasak pareiškėjo, toks ūkinės veiklos teisinis reguliavimas paneigė ūkio subjektų lygiateisiškumą ir sąžiningą konkurenciją, riboja ūkinės veiklos laisvę ir iniciatyvą, suponavo nepateisinamą monopolijos kūrimąsi, taigi negalėjo tarnauti bendrai tautos gerovei, kaip konstitucinei vertybei.

2. Minėta, kad:

– Konstitucijos 46 straipsnyje įtvirtinti principai sudaro vieną visumą – šalies ūkio konstitucinį pagrindą; konstitucinės vertybės, kuriomis grindžiamas šalies ūkis, yra glaudžiai susijusios su kitomis konstitucinėmis vertybėmis;

– Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta valstybės pareiga reguliuoti ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, suponuoja reikalavimą įstatymų leidėjui, reguliuojant ūkinę veiklą (*inter alia* atliekų tvarkymo srityje), derinti įvairias konstitucines vertybes, *inter alia* saugomas pagal Konstitucijos 29, 46, 53, 54 straipsnius: asmens ūkinės veiklos laisvę ir iniciatyvą, sąžiningos konkurencijos laisvę, vartotojų interesų apsaugą, ūkinės veiklos subjektų lygiateisiškumą, žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugą;

– įstatymų leidėjas, reguliuodamas su atliekų tvarkymu susijusius santykius ir perdavęs tam tikras atliekų tvarkymo organizavimo funkcijas savivaldybėms, pagal Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalį privalo šią veiklą reguliuoti taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, – *inter alia* turi paisyti iš Konstitucijos 46 straipsnio kylančių imperatyvų, *inter alia* jame įtvirtintų asmens ūkinės veiklos laisvės ir iniciatyvos laidavimo, sąžiningos konkurencijos ir vartotojų teisių apsaugos reikalavimų, taip pat 29 straipsnyje įtvirtinto asmenų lygiateisiškumo imperatyvo, 53 ir 54 straipsniuose įtvirtintų žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugos imperatyvų; paisydamas šių konstitucinių imperatyvų, įstatymų leidėjas privalo nustatyti tokį atliekų tvarkymo organizavimo teisinį reguliavimą, kad savivaldybės šioje srityje užtikrintų sąžiningos konkurencijos laisvę (*inter alia* kad atliekų tvarkymo rinka nebūtų monopolizuota, nebūtų paneigtas šios rinkos dalyvių lygiateisiškumas), taip pat vartotojų teisių, žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugą (*inter alia* kad būtų užtikrintas atliekų tvarkymo paslaugų prieinamumas, teikimo nepertraukiamumas ir gera kokybė).

3. Aiškinant pareiškėjo ginčijamą Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostatą „Ekspluatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai“ kartu su kitomis Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija), Vietos savivaldos įstatymo (2000 m. spalio 12 d., 2008 m. rugsėjo 15 d. redakcijos), Konkurencijos įstatymo (1999 m. kovo 23 d., 2012 m. kovo 22 d. redakcijos) nuostatomis, minėta, kad:

– pareiškėjo ginčijamoje Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija)

30 straipsnio 4 dalies nuostatoje buvo nustatytas vienas iš savivaldybių vykdomos komunalinių atliekų tvarkytojų, teikiančių šių atliekų naudojimo ir šalinimo paslaugas, atrankos būdų – pavedimas (kaip privalomą užduotį) vykdyti šią veiklą savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai; kitas šių paslaugų teikėjų atrankos būdas – konkursas;

– savivaldybės, pasirinkdamos komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo paslaugų teikėjų atrankos būdą, turėjo vadovautis įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimais, *inter alia* privalėjo užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę, atliekų naudojimo ir šalinimo viešųjų paslaugų teikimo nepertraukiamumą, gerą kokybę ir prieinamumą;

– pavedimas (kaip privalomą užduotį) vykdyti komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo veiklą savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai buvo galimas tik tokiu atveju, kai tokiu pavedimu šiai bendrovei, įstaigai, įmonei ar organizacijai neteikta privilegijų, nediskriminuoti kiti šioje rinkoje veikiantys ūkio subjektai, užtikrintas atliekų naudojimo ir šalinimo viešųjų paslaugų teikimo nepertraukiamumas, gera kokybė ir prieinamumas.

4. Taigi pagal taip suprantamą pareiškėjo ginčijamoje Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostatoje įtvirtintą teisinį reguliavimą pavedimas (kaip privalomą užduotį) vykdyti komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo veiklą savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai buvo galimas tik išskirtiniu atveju – kai kitu (šių paslaugų teikėjų konkurso) būdu būtų neįmanoma užtikrinti atliekų naudojimo ir šalinimo viešųjų paslaugų teikimo nepertraukiamumo, geros kokybės ir prieinamumo.

Vadinasi, nėra pagrindo teigti, kad pareiškėjo ginčijamoje Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostatoje nustatytu teisiniu reguliavimu buvo sudarytos prielaidos pažeisti sąžiningos konkurencijos laisvę, iškreipti komunalinių atliekų tvarkymo rinką ar ją monopolizuoti, diskriminuoti šios rinkos dalyvius; šis teisinis reguliavimas vertintinas kaip suderinantis tokias konstitucines vertybes kaip asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva, sąžiningos konkurencijos laisvė, vartotojų interesų apsauga, ūkinės veiklos subjektų lygiateisiškumas, žmonių sveikatos ir aplinkos apsauga, t. y. konstitucines vertybes, saugomas pagal Konstitucijos 29, 46, 53, 54 straipsnius.

5. Minėta, kad pagal Konstituciją savivaldybės, laisvai ir savarankiškai veikdamos pagal ūkinę veiklą (*inter alia* atliekų tvarkymą) reguliuojančių įstatymų apibrėžtą kompetenciją, yra saistomos šalies ūkio konstitucinį pagrindą sudarančių principų ir kitų konstitucinių imperatyvų. Tai reiškia, kad atliekų tvarkymo srityje savivaldybės turi paisyti konstitucinio sąžiningos konkurencijos imperatyvo suponuojamo reikalavimo atliekų tvarkytojus atrinkti konkurso būdu

pagal jų galimybes teikti nepertraukiamas, geros kokybės ir prieinamas paslaugas. Šis reikalavimas gali būti nevykdomas tik objektyviai pateisinamu pagrindu; tokiu pagrindu nelaikytina vien tai, kad savivaldybė yra įsteigusi ūkio subjektą, veikiančią atliekų tvarkymo srityje.

6. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad Atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija) 30 straipsnio 4 dalies nuostata „Eksploatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai“ tiek, kiek pagal joje nustatytą teisinį reguliavimą savivaldybės galėjo pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai vykdyti komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo veiklą, neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 46 straipsnio 1, 3, 4 dalims.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 53¹, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo (2002 m. liepos 1 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 72-3016) 30 straipsnio 4 dalies nuostata „Eksploatuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą savivaldybės gali pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai“ tiek, kiek pagal joje nustatytą teisinį reguliavimą savivaldybės galėjo pavesti (kaip privalomą užduotį) savivaldybės įsteigta bendrovei arba kelių savivaldybių įsteigta atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai vykdyti komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo veiklą, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Pranas Kuconis

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Dainius Žalimas